

Hoofstuk 3 - 'n Teologiese diskoers van heling

1 Een tema, menige stemme

*“The Caterpillar and Alice looked at each other for some time in silence: at last the Caterpillar took the hookah out of its mouth, and addressed her in a languid, sleepy voice. ‘Who are YOU?’: said the Caterpillar. This was not an encouraging opening for a conversation. Alice replied, rather shyly, ‘I--I hardly know, sir, just at present-- at least I know who I WAS when I got up this morning, but I think I must have been changed several times since then.’ ‘What do you mean by that?’ said the Caterpillar sternly. ‘**Explain yourself!**’... ‘Who are **YOU?**’ Which brought them back again to the beginning of the conversation. Alice felt a little irritated at the Caterpillar’s making such VERY short remarks, and she drew herself up and said, very gravely, ‘I think, you out to tell me who YOU are, first” (Carrol, 1991).*

Sutherland (In Woodward & Pattison, 2000:274) toon aan dat daar weinig gesprek tussen die verskillende dissiplines oor die tema van heling is, en indien daar gesprek is, dit geen vrug afwerp nie. Soos Alice en die ruspe mekaar nie vind nie, het verskeie dissiplines mekaar ook nog nie gevind nie. Die rede hiervoor is dat elkeen ‘n ideologie onderskryf vanuit ‘n eie wetenskaplike benadering en voorveronderstelling, en dit verhef tot absoluut (Sutherland in Woodward en Pattison, 2000:279). Pattison (1989:9) toon aan dat daar fundamentele verskille binne die praktiese, die teoretiese en die teologiese verstaan van siekte en heling bestaan. Die ironie is dat elke verskillende stem, ‘n groot hoeveelheid tyd en energie daaraan wy om die praktiese, die teoretiese, en die teologiese dimensie van heling te verstaan. Aan die ander kant verlei die tema van siekte en heling mense om verskillend oor heling en siekte, die oorsake daarvan, en die behandeling daarvan te dink (Pattison, 1989:9). Dit is duidelik

dat daar baie wyses is waarop daar oor heling gedink kan word. Hierdie verskillende wyses bring verdeeldheid en onderlinge spanning.

Wat die debat verder kompliseer, is die alternatiewe op die horison. Die vraag is watter van hierdie alternatiewe die kerk, die gelowige en die pastor omhels, en in die pastorale versorging intrek. Daar word steeds gedebatteer oor wie heling reg verstaan, en wie nie. Die ironie is dat die gesprekke oor heling veronderstel is om heelheid en harmonie te bewerk, maar dit wil eerder voorkom of dit skeuring en disharmonie bewerk. Die bestudering en verklaring van heling het ook soms tot gevolg dat diegene wat poog om dit te verstaan, op 'n persoonlik missie eindig.

Die spanning tussen die mediese, die alternatiewe, die geestelik, en kruiedokters, is steeds 'n metafoor van die kompetisie en onderlinge verdeeldheid oor heling. Colson en Percy (1999:19) sien die probleem as verskillende wêreldbeskouings wat tans in konflik met mekaar is. Colson en Percy (1999:20) stel voor dat daar na 'n verstaan van die Bybel gesoek moet word, wat as basis vir die verskillende wêreldbeskouings kan dien.

Om die verskillende wêreldbeskouings verder te verstaan, brei ek op die begrip **postmodernisme** uit.

1.1 Die postmoderne toedrag van sake

Ek erken dat die beskrywing wat ek hier van postmodernisme gee, tot my eie interpretasie en verstaan van die begrip beperk is. Ek sluit by Vanhoozer (2003:3) aan, wat kritiek op die definiëring van postmodernisme, en die interpretasie daarvan, uitspreek. Die bespreking wat ek hier oor postmodernisme aanbied, verstaan ek as 'n enkele stem wat iets van 'n eie ervaring bekend maak. Ek luister na die stemme wat oor postmodernisme praat, en ek wonder wat die uitwerking daarvan op die diskoerse van heling is. Watter

positiewe bydrae lewer die postmodernisme, of watter negatiewe gevolge hou dit in?

Vanhoozer (2003:4) kies om na postmodernisme te verwys as 'n toestand wat iets anders as 'n posisie behels, en eerder met 'n omgewing, waarbinne mense leef en aanbeweeg, te make het. Hierdie toestand word deur beweging van 'n moderne lewensfilosofie, na 'n postmoderne een, gekenmerk" (Müller, 1996:54). In hierdie beweging het die mens se denke ook verander.

"Postmodernisme bestaan uit 'n diepgevoelde wantroue in die sogenaamde objektiewe waarhede as hoop vir die samelewing...Daar is ook 'n groeiende onverdraagsaamheid met mense wat vanuit geïnstitutionaliseerde godsdienste en wêreldbeskouinge die illusie voorhou dat jy vanuit 'n enkele abstrakte en ideële punt 'n greep op die konkrete lewe kan verkry" (Müller, 1996:55).

In hierdie toestand vind die onderdrukking van Christelike waardes plaas, en word 'n weerstand teen dié waarhede, wat deur Christene as absoluut beskou word, opgebou (Colson & Percy, 1999:23). Die spanning wat tussen die maatskappy, die staat, vakbonde, en selfs kerke voorkom, is verstaanbaar (Müller, 1996:55). Freedman en Combs (1996:22) dui aan dat verstaan van die realiteit in die omgewing van postmodernisme beïnvloed word. Realiteite word vanuit die sosiale konstruksie verstaan, en deur taal georganiseer en in stand gehou.

Volgens Freedman en Combs (1996:22) is daar geen essensiële of absolute waardes nie. Dit beteken vir Freedman en Combs (1996:33) dat ons nie werklik objektief na 'n realiteit kan kyk nie, vanweë die verskeidenheid maniere waarop 'n gegewe saak verstaan kan word (Freedman & Combs, 1996:35).

"Postmodernism has generated a distrust of the comprehensive explanations... 'grand narratives' - vast encompassing megabodies such as Christianity and Marxism that reduce other stories and historical details to mere satellites within their all-encompassing gravitational field... From a postmodern perspective, the long-dominant biomedical model provides one such comprehensive and dubious grand narrative: a theory that reduces every illness to a biological mechanism of cause and effect" (Morris, 1998:11).

Vanhoozer (2003:5) sien die waarde en die bedreiging van die postmodernisme as tweeledig: Moet die teologie en Christene die posmodernisme verwerp, of is dit voordelig vir die Christelike geloof? Die antwoord hierop is allesbehalwe simplisties. As dié benadering reg bestuur word, kan daar 'n nuwe, unieke manier van verstaan oor heling kom.

Ek onthou 'n liedjie wat ons in die Sondagskool geleer het:

*"Laat ons skyn vir Jesus met 'n helder glans,
skitter soos die sterre aan die hemeltrans,
in die donker wêreld skyn dan skyn,
jy in jou klein hoekie, en ek in myn".*

En dit is presies wat ons met ons geloof doen: Elkeen skyn in sy eie klein hoekie. Intussen is daar 'n hele wêreld vol siek mense wat pyn, lyding en onsekerheid beleef, terwyl teoloë elkeen in 'n hoekie sit, en vir 'n eie klein wêreldjie veg. Dit is 'n ongesonde beoefening van die teologie, wat nie vir 'n teologie van heling aanvaarbaar is nie.

1.2 Siektes en die postmodernisme

Een van die gevolgtrekkings wat Morris (1998:28) oor die postmodernisme maak, is die volgende: "*Medical error is a serious health problem: autopsy studies have found rates of fatal miss diagnoses - that is missed diagnoses resulting in death - as high as 35-40 percent.*" Elke era het sy eie, spesifieke siektes (Pattison, 1989:77; Morris, 1998:50). Elke era openbaar ook 'n spesifieke reaksie van die mens op siekte (Morris, 1998:52).

Morris (1998:52) verduidelik hoe diskoerse van 'n era, mense se uitkyk op siekte beïnvloed. Die groot plaag in die Middeleeue is deur 'n bakterie, wat op luise aangetref is, veroorsaak. Hierdie luise het ook op rotte voorgekom, en in die Middeleeue was mense en rotte gereeld in kontak met mekaar, as gevolg van swak lewensomstandighede. Die meeste rotte is op skepe na ander wêrelddele versprei. Die mense van die Middeleeue het egter geglo dat God hulle oor hulle sonde straf, en hulle geloof toets.

"They gave flesh-and-blood embodiment to the dominant values of their time and (like the medieval lepers wearing bells and confined to colonies outside the city) stood as monuments to the power of illness to define an entire era" (Morris, 1998:53)

Morris (1998:56) identifiseer drie siektes as 'n uitvloeisel van postmoderne toestande: meervoudige persoonlikheidsverstoring (MPV), kroniese uitputtingsindroom, en vigs. Baie ander toestande word egter nie genoem nie, byvoorbeeld: middelafhanklikheid, die hoë egskeidingsyfer, of gesinsgeweld, om slegs enkele te noem. Colson en Percy (1999:239) voeg seksuele vryheid as 'n siekte by. As gevolg van die verskuiwing van morele grense, en seksuele vryheid, is seksuele losbandigheid een van die groot siektes. Seksuele losbandigheid gee weer aanleiding tot siektes soos vigs en seksueel-

oordraagbare toestande. Molestering en verkragting word ook hierby ingesluit, en is op sigself die verwoesters van menselewens.

In die verhaal *Dis ek, Anna*, wat op 'n ware verhaal gebaseer is, beskryf Elbie Lötter (2004) haar ervaring van molestering deur haar stiefpa. Anderson (2001:206) noem dit die **krisis van morele waardes**. Dit beteken dat ons 'n verlies aan morele waardes ervaar.

Die waardes waarvolgens mense vandag leef, is subjektief (Anderson, 2001:206). Nouwen (1979:4) beskryf die verhaal van Peter, wat as voorbeeld dien van faktore waarmee mense tans worstel. In hierdie verhaal verduidelik Nouwen (1979:4) dat die sieke se grense van sy of haar omgewing, en die grense van fantasie en realiteit, nie duidelik is nie. Die mens word 'n gevangene in die hede. Ek wonder oor die Pieters van ons tyd, wat geen antwoorde vind op die vrae waarom hy leef, en waarheen hy op pad is nie. Ek wonder of hierdie Pieters nie net in 'n vakuum inkyk, en hoop dat hy hoop sal raaksien nie.

Colson en Percy (1999:20) fokus op wêreldbeelde wat verduidelik waarom mense soos Pieter worstel. Colson en Percy (1999:20) stel veral die Christendom teenoor hierdie wêreldbeelde. Aan die een kant bied die postmodernisme geleenthede tot dekonstruksie, en die soeke na unieke uitkomst. Die teenpool is egter dat essensiële waarhede van die Christelike geloof bevraagteken word.

Freedman en Combs (1996:35) dui aan dat daar meer as een beskrywing van 'n gegewe realiteit is, hoewel dit nie beteken dat alles aanvaarbaar is nie. Freedman en Combs (1996:35) verstaan dekonstruksie as 'n realiteit om huidige betekenis oop te breek. Dit bevraagteken vooropgestelde idees, en help om tot 'n beter begrip van die waarde van morele keuses te kom. “*Not only do we carefully examine the beliefs and values that we choose, but we invite the people*

who come to see us to examine their beliefs and values as well” (Freedman & Combs, 1996:36).

Colson en Percy (1999:20) hanteer die problematiek van postmodernisme en moraliteit, deur na die Christen teenoor die naturalis, en die Christen in ‘n post-Christen-era te verwys. Binne die naturalisme word geglo dat die natuur al is wat bestaan. Die New Age-beweging glo spesifiek daarin dat alles in die natuur god is, en dat god in alles is. Hierteenoor glo die Christendom dat God voor die wêreld bestaan het, en dat God self die wêreld geskape het.

As toeligting tot die New Age-denkraamwerk word die volgende aspekte bespreek (Colson & Percy, 1999:20):

- Morele relativisme

Wanneer dit by moraliteit kom, sal navolgelinge van hierdie raamwerk naturalisme altyd relativer. As die natuur daar is, is morele waardes nie nodig nie, omdat elke individu ‘n eie morele sisteem skep. Elke beginsel word hier tot ‘n persoonlike keuse gerelativeer. Daarenteen glo ‘n Christen in die Woord van God wat geopenbaar is, en wat onveranderde, morele standarde stel.

- Multikulturaliteit

Die gevolg van relativisme is dat alle kulture die reg het om ‘n eie moraliteit daar te stel. Die identiteit van die mens is in ras, geslag en taal opgesluit. Die Christen glo dat identiteit eerstens by God gevind word.

- Pragmatisme

Omdat daar binne hierdie benadering nie in terme van reg of verkeerd gedink word nie, word daar pragmaties gedink. Wat ook al die beste werk, is reg! Daarenteen werk die Christen nie met wat die beste in terme van morele standaarde geag word nie, maar met objektiewe standaarde uit die Skrif.

- Utopianisme

'n Volgende kenmerk van die New Age-denke is die skepping van 'n Utopia. Die mens word as goed, en in staat beskou om self sosiale en ekonomiese strukture daar kan stel wat harmonie en rykdom tot gevolg het. Daarenteen weet die Christen dat sonde 'n realiteit in elke mens is, en geen poging kan 'n hemel op aarde bewerk nie. Die Christen se hoop is op die ewige lewe gevestig. Intussen moet die Christen die boosheid van die wêreld, en die chaos trotseer.

- “Hiërdie wêreld”-perspektief

Mense wat in hierdie leefwêreld vasgevang is, glo net in dit wat in hierdie wêreld, hierdie tyd en hierdie lewe gebeur. Christene sien dit vanuit 'n ewigheidsperspektief.

Nouwen (1979:5) verstaan die mens van vandag as die *Nuclear Man*. “*Nuclear man is a man who has lost naïve faith in the possibilities of technology and is painfully aware that the same powers that enable man to create new life styles carry the potential for self-destruction.*” In reaksie hierop noem Gerkin (1997:100-104) drie redes om aan te dui dat die tekens van die tye ons noodsaak om anders oor pastorale sorg te begin dink.

1 Verandering in die verskeidenheid lydingsvlakke in die samelewing

- 2 Verandering in die aard van die probleme wat kerke raak
- 3 Veranderinge in die teologie wat 'n uitwerking op pastorale sorg het

Gerkin (1997:110) stel voor dat daar aan 'n kultuur-linguistiese model vir die teologie gedink moet word wat as konteks vir versorging kan dien: So 'n teologie moet 'n lewende skakel tussen die vrae en die probleme van die versorgingspraktyk wees.

2 Teologie as diskoers

Daar heers 'n ongesonde perspektief onder teoloë wat probeer verstaan hoe hulle mense kan heelmaak (Pattison, 1989:11). Wat die gesprek meer verwarrend maak, is die verwarrende taal wat gebruik word om oor genesing te praat (Parsons, 1986:131).

Wetenskaplikes en mediese dokters het dit deur die jare moeilik gevind om sogenaamde genesings as werklik te bewys (Parsons, 1986:132). Watter invloed het dit byvoorbeeld op die kerk uitgeoefen? Is dit nie waarom baie gelowiges en kerkgroepe steeds 'n negatiewe siening van genesing het nie?

Pattison (1989:11) neem 'n dekonstruerende houding in, en nooi teoloë uit om die fokus op die verstaan van heling en siekte te plaas, en nie noodwendig op die wyse waarop die genesing gedoen word nie. 'n Teologie van heling moet onder andere temas soos die natuur van God, en pyn of lyding insluit. 'n Teologie moet vanuit diskoerse van mense se persoonlike ervaring van heling en siekte ontwikkel. So 'n teologie kan net 'n teologie wees, indien daar krities oor God nagedink word. Dueck (1987:240) sluit aan by Pattison (1989:11) se kritiese manier van dink en brei daarop uit:

- 1 *The reign of God, not modernity, is our liberating, culture-creating story which provides the resources of Western culture.*

- 2 *The church, not the helping profession, is our primary community, in that it is called to embody the ethic of the Reign of God and to discern modes of healing consistent with its story.*
- 3 *The healer as disciple, not as technician, is called to character which is shaped by the rituals and the discernment of the Christian community.*

Murray (1955:VII-IX) steun ook dié manier van dink en sluit hierby aan deur te fokus op die beloftes in God se Woord wat Jesus uitwys as draer van sonde en siekte, as Vergewer van sondes, verlosser uit die mag van Satan en Geneser van siekes. Die taak van die dissipels ten opsigte van genesing is die verkondiging van verlossing as heling.

Wilkinson (1998) verdeel heling in twee groepe, naamlik natuurlike en bonatuurlike heling:

- Natuurlike heling of heling op grond van die skepping

Natuurlike heling vind in elke mens plaas, omdat die mens so deur God geskep is. God het die mens geskape om oor sekere selfhelingseienskappe te beskik. So verdedig 'n immuunsisteem die menslike liggaam teen infeksies. Dink ook byvoorbeeld aan die spontane hegtingsproses wat plaasvind nadat 'n sny met steke verbind is. Dit is nie die steke wat die wond laat heg nie, maar die spontane genesingsproses wat in die liggaam aanwesig is. Natuurlike heling het met die selfhelingspotensiaal van die totale mens te make. Die gelowige kan dit verstaan, omdat dit sedert die skepping so is.

Natuurlike heling kan verstaan word deur op twee maniere daarna te kyk. Die eerste daarvan is die wyse waarop tradisionele heling plaasvind. Hierdeur

vind die helingsproses sonder die hulp van professioneel opgeleide mense plaas. As voorbeeld hiervan dien 2 Konings 20:7, waar Jesaja beveel het dat 'n vyekeok op Hiskia se sweer gesit moet word, waarna die sweer beter geword het. Die tweede manier is om te verstaan dat dokters en ander professioneel opgeleide persone'n rol in die genesingsproses vervul. Ambrose Paré sê: *"I dressed the wound, but God healed it"* (Wilkinson, 1998:3).

- Bonatuurlike genesing

Hiervan is daar baie voorbeelde in die evangelies. By hierdie tipe heling is selfhelende eienskappe nie ter sprake nie, maar is daar ingrype deur 'n bonatuurlike krag, wat die siekteproses omkeer en gesondheid bewerkstellig. Hierdie ingrype volg normaalweg op gebed, en God antwoord daarop op bonatuurlike wyse.

Oor die verstaan van siekte en gesondheid maak Theron (1969:179) die volgende opmerking:

"Dit sou dus moontlik wees om die probleem van verskeie kante te benader, maar altyd sal die onderlinge verbondenheid van die onderdele in gedagtenis gehou moet word. 'n Geheelbeeld kan trouens nie verkry word voordat al die verskillende aspekte van die probleem behandel is nie".

Caputo (1997:36) hanteer die *Round Table*-metafoer. Om 'n geheelbeeld te kry, het ek die werke van verskeie skrywers geraadpleeg (Colson & Percy, 1999; Dueck, 1987; Heitink, 1998; Heitink & Veenhof, 1990; Lederle & Theron, 1985; Martin, 1955; Morris, 1998; Müller, 1963; Murray, 1955; Pattison, 1989; Parson, 1986; Theron, 1969; Wilkinson, 1998). Pattison (1989:8) voer die volgende redes aan waarom 'n wye horison vir 'n teologie van heling gekies moet word:

- Dit stimuleer temas vir verdere navorsing en gesprek.
- Dit dek 'n wye veld en verbreed horisonne.
- Hierdie temas is belangrik, maar word oor die algemeen verwerp.
- 'n Gesprek en onderhandeling met ander oor die temas is sinvol.
- Die doel is om aandag aan wyer as die normale horisonne te gee.

Ek vind verdere aansluiting by Heitink (1998:107) wat die teologie as diskoers vanuit sentrale begrippe bespreek, met die oog op pastorale sorg. Hiermee gee ek ook uitdrukking aan die feit dat die bespreking van teologie as diskoers, my subjektiewe diskoers binne die navorsing is. Teologisering is 'n moeisame proses van luister, waarneem, ontdek, verstaan, interpreteer, sin gee en handel. *“Iedere pastoraal-theoloog beschrift op de kaart van de actualiteit haar of zijn eigen hermeneutische cirkels, tegen de horizon van Schrift en traditie”* (Heitink 1998:107).

Uit die bespreking hoor ek verskeie kernwaardes wat by die bespreking van 'n teologie van heling moet geld. By 'n teologie van heling moet daar wyer as in die verlede gekyk word. Dit help om 'n geheelbeeld vir die verstaan van heling daar te stel. Parson (1986:155-157) noem die manier waarop hy na teologie kyk, 'n holistiese teologie, wat uit agt afdelings bestaan:

- 1 As daar oor God en genesing gepraat word, moet dit in alle nederigheid gedoen word. Elke teoloog moet bewus wees van die taal wat hy of sy gebruik, en moet onthou dat taal beperkend van aard is. Ander teoloë kan ander taal gebruik.
- 2 Die koninkryk van God is die ervaring van God deur die opgestane Christus, in Sy helende, vergewende en liefdevolle uitreike na die ganse mensdom. God se ervaring of betrokkenheid sit aan die hart van elke area van die menslike lewe, en sluit die sosiale, politieke en ekonomiese in.

- 3 Die Christelike evangelie word in eenvoudige terme aan die mens oorgedra. Geloof in God sluit gedagtes, emosies en die liggaam in. Die totale mens moet oop vir die evangelie wees.
- 4 Holistiese teologie is in gesprekke met ander ideologieë geïnteresseerd, sonder om die ideologie te veroordeel.
- 5 Die grondbeginsels van teologie moet in die helende verhouding met Jesus Christus gewortel wees. Om teologie vanuit hierdie raamwerk te beoefen, beteken om nie om deur ander ideologie bedreig te voel nie, maar om in liefde daarna te luister.
- 6 In 'n teologie van heling moet die teoloog eerlik oor gebrokenheid, eie ervaring van God in tye van nood wees.
- 7 Die rol van die Heilige Gees speel 'n belangrike rol by 'n teologie.
- 8 Die ervaring van heling dui op die waarheid dat God intens by Sy skepping betrokke is. 'n Teologie van heling verwag dat God deurbrake vir diegene bring wat gebroke is of verdeeldheid ervaar.

Die grondbeginsel is die Drie-eenheid: Vader, Seun en Heilige Gees, elk met 'n besondere werking van God. Die kern is in die evangelie van Christus opgesluit. Geloof in die evangelie vorm die basis van enige vorm van heling. Die rol van die kerk is belangrik om uitvoering aan die werk van God te gee. As vertrekpunt oor die teologie van heling geld redding deur geloof en genade. Vanuit daardie perspektiewe word daar in gesprek met ander dissiplines en ideologieë getree, om die groter prentjie te verstaan. Die kerk en die gelowige het te lank *Monopolie* met die tema van heling gespeel, en daar is inderdaad ander ideologieë en dissiplines wat aanvullend tot die evangelie werk. In hoofstuk vier brei ek hieroor uit.

Heling sluit die totale mens in, en kan nie tot 'n liggaamsdeel, emosie of gedagte gereduseer word nie. As oorkoepelende gedagte sluit ek die kernwaardes met die gedagte van gebrokenheid af. Elke mens is gebroke. Dit is

‘n belangrike kernwaarde by die verstaan van ‘n teologie van heling. Deur ons gebrokenheid, kan ons ‘n bron van heling vir ander word.

2.1 Bybelse diskoerse oor heling

Siekte en heling is temas wat die mens deur alle tydperke aangegryp het, en in elke kultuur is daar deur alle tye op 'n spesifieke manier aan die verstaan daarvan uitdrukking gegee (Wilkinson, 1998:7, Carrol, 1995:130).

Wanneer mense oor hulle gesondheid bekommerd is, is die Bybel nie die eerste boek wat geraadpleeg word nie. Slegs by geestelike genesing word die Bybel geraadpleeg. Is die Woord van God nie een van die *unheard voices* oor die tema van heling en siekte nie? Dit is verstaanbaar dat daar op elke wetenskaplike terrein ‘n eie betekenis aan die woord heling geheg word. Ek steun die gedagte van Wilkinson (1998:2): “...*healing is the enabling of a man to function as a whole in accordance with God’s will for him*”. Heling is iets wat alle areas van menswees raak (Heitink, 1998:21). Dit kan nie tot ‘n enkele gedeelte gereduseer word nie.

"Why should the sincere believer continue to read the Bible, when biblical truth-correct doctrine-is more readily at hand in the latest systematic compilation offered by the skilled theologian?" (Grenz, 2000:299). Wilkinson (1998:7) meen dat genesing een van die hoofemas in die Bybel is. Carrol (1995:130) sluit hierby aan deur op die groot hoeveelheid verwysings in die Ou en Nuwe Testament na heling en siekte te wys. Daar is wel baie boeke oor genesing geskryf, maar min boeke neem die Bybelse argument oor heling in ag (Wilkinson, 1998:v).

Die Bybel bied nie ‘n verklaring vir siekte en heling nie, maar handel oor siek mense wat deur God gesond gemaak word. “Die Bybel het slegs belangstelling vir siekte met die oog op genesing in die Messiaanse verband” (Theron,

1969:181). Die Bybel is die hoofbron wat Christene oor alle tye heen gebruik het om siekte en heling te verstaan (Pattison, 1989:12). Sonder die Bybel se invloed, en veral die werk en lewe van Jesus, sou die Christen se leefwêreld baie arm gewees het. Teoloë gryp egter te vinnig na die woorde van Jesus dat mense gesond gemaak moet word, sonder om in ag te neem wat dit beteken. Elke generasie moet dié tema vir hul eie leefwêreld interpreteer (Pattison, 1989:12).

In die Ou Testament vind ons wel baie tekste oor siekte en genesing. Die grootste uitdaging is om dit korrek te interpreteer, omdat die taal, omgewing, tegnologie en lewenswêreld van ons hedendaagse tyd verskil (Wilkinson, 1998:9). Wanneer die Ou Testament grondig bestudeer word, word dit duidelik dat dit baie oor siekte en genesing leer. In die Ou Testament word God aangetoon as die Een wat gesond maak en siek maak (Carrol, 1995:130; König, 1986:84). In Deut. 32:39 lees ons: "Besef dit tog: Ek, Ek is die Here! Naas my is daar geen ander God nie. Ek maak dood en Ek gee lewe. Ek maak siek en Ek maak gesond. Uit my mag word niemand bevry nie" (Nuwe Afrikaanse vertaling). Dit laat König (1986:84) vra: As God dan siek en gesond maak, wat is die rol van die duiwel? In die Ou Testament speel die duiwel geen rol in siekte en gesondheid nie.

Siekte en heling is universeel menslike temas wat elke mens raak. Elke kultuur, geloof en tradisie moet hierdie aspekte definieer (Carroll, 1995:130). As ons kyk na die ouer kulture dan merk ons op dat 'genesers' altyd 'n godsdienstige funksie vervul het en dat heling in verband met heil gestaan het (Veenhof in Heitink & Veenhof, 1990:15). Dit is daarom nie vreemd dat die Ou en die Nuwe Testament telkens hierdie tema aanraak nie. In die Ou Testament is dit Jahweh wat vir siekte en genesing verantwoordelik is. Siekte is veral as die gevolg van sonde of ongehoorsaamheid beskou. Job staan uit as die persoon in die Ou Testament wat die denkraamwerk oor siekte uitdaag en bevraagteken.

Wanneer daar oor heling gepraat word, kan dit nie anders as om oor die betrokkenheid van die Here in die lewe van mense te handel nie (Brown, 1976:163). Heling het met die herstel van 'n liggaamlike- of sielkundige siektetoestand te make. In die Nuwe Testament word die woord *therapeuo* gebruik om die helingsproses aan te dui. Slegs in Lukas 4:23 waar na die spreker "Geneesheer genees jouself" verwys word, en Lukas 8:43, waar die vrou met bloedvloeiing nie genees kon word nie, verwys *therapeuo* na mediese behandeling. *Therapeuo* word gebruik om genesings aan te dui wat deur Jesus en Sy dissipels bewerk is (Brown, 1976:164).

In die Nuwe Testament word genesing as deel van die bediening van die Christelike geloofsgemeenskap beskou. Hierdie genesings vind deur die handeling van die apostels (Handelinge) en ouderlinge (Jakobus) plaas. Die hoogtepunt in die Bybel is sekerlik die bediening van Jesus, en die wondergenesings wat tydens Sy bediening plaasvind (Veenhof in Heitink & Veenhof, 1990:17).

Die siek mense in die Nuwe Testament soek nie net genesing nie, maar ook begrip van die toestande waarin hulle verkeer. Elke geleentheid waar iemand genees is, dui aan dat God daar teenwoordig is. König (1986:79) dui aan dat heling deel van verlossing is. As deel van heling word mediese genesing (medies en sjirurgies), psigosomatiese genesing (liggaamlike genesing van siektes met 'n psigiese oorsprong), psigiatriese genesing en natuurlike genesing (die natuurlike selfgenesingskragte van die liggaam) geag.

Al vier die evangelies fokus op Jesus as die sentrale helingsfiguur (Carroll, 1995:131). Die outeurs skets eers 'n situasie waar heling nodig is, en vertel tweedens hoe Jesus ingryp as mense vra om genees te word, en dui derdens aan hoe daar altyd mense teenwoordig was om die genesings te sien gebeur. *“Wanneer geneezing echter verstaan wordt als wonder of teken, kan dit de indruk wekken dat het Jezus niet ging om het lijden van de mensen zelf, maar dat met*

hun genezing een hoger doel gedient was” (Heitink, 1998:132). In kontras met die Ou Testament word die duiwel pertinent uitgelig as die een wat primêr vir siektes in die Nuwe Testament verantwoordelik is (König, 1986:85). Jesus het juis om hierdie rede die duiwel oorwin en mense kom bevry van die mag van satan (Veenhof in Heitink & Veenhof, 1990:18).

Die wêreldbeskouing van die Nuwe Testament ten opsigte van genesing en heling verskil radikaal van die beskouing daarvan in die Ou Testament. In die Nuwe Testament word mense onder andere siek, as gevolg van besetting deur die duiwel (Handelinge 10:38). Dit was seker vir die mense van die Nuwe Testament ontugterend, omdat hulle voorouers siek geword het as gevolg van sondes, en dat siektes nou deur aanvalle van die duiwel veroorsaak word. Die Nuwe Testament toon aan dat die duiwel oorwin, maar nog nie vernietig is nie (König, 1986:87). Dit moet ook nie buite rekening gelaat word dat God se kinders as gevolg van normale verskynsels kan siek word nie.

Heitink (1998:132) gee ‘n uiteensetting van verstaan van heling van die vroeë kerkvaders en die geskiedenis. Dit bied ‘n wyer horison. In die vroeë kerk is die gawe van genesing as deel van die kerk se werksaamhede beskou (1 Kor. 12:9,28). In die vierde eeu het die genesingsaktiwiteit stagneer. Die fokus het te veel op die wederkoms geval. Die gawes van die Gees het op die agtergrond geskuif. So begin die mense oor lyding dink. Siekte word as ‘n voorreg, ‘n tipe verdienste gesien, omdat mense hierdeur deel aan die lyding van Christus het. In die Bybel word lyding met siekte verbind. Met verloop van tyd word siekte toenemend as die beskikking van God beskou. Hierna het lyding ‘n toenemende teologiese vraagstuk geword.

2.1.1 Diskoerse van geloof

Dit is belangrik om in ag te neem dat die postmodernisme ‘n uitwerking op ons manier van glo het (Müller, 2005:1). Die hele benadering oor geloof en

genesing moet dekonstrueer word. Wie het die verband tussen geloof en genesing daargestel? Wie bepaal hoe dit verstaan word? Is die huidige manier van dink oor geloof en genesing legitiem?

“Daar is ‘n groeiende besef dat samelewingstrukture gewoonlik neig na ‘n soort magsbalans wat stabiel is, maar neerdrukkend vir sommige lede. Daarom die rustelose, voortdurende bevraagtekening en dekonstruksie. Teenoor die strukture wat sekuriteit gee te omhels, het jy hier ‘n skeptisisme en daarom eerder ‘n omhelsing van onsekere paradoksale...Die postmodernisme bevraagteken alles, ondermyn sekerhede en vra aandag vir paradokse. En dit is presies wat die evangelie ook doen. Die evangelie dwing ons weg van mensgemaakte sekerhede. Die evangelie help ons om geen strukture, ook nie kerklike strukture nie, te ernstig op te neem nie. Die evangelie help ons om ook ‘n bietjie speels met die werklikheid om te gaan, want Jesus het opgestaan en hy kan enige oomblik sorg vir ‘n verrassende wending...” (Müller, 2005:2-4).

Dit is steeds 'n groot vraag watter rol geloof in genesing speel. Carrol (1995:137-139) merk tereg op dat die ondersoek na die tema baie afdraaipaaie het, wat die bespreking bemoeilik. Veenhof (In Heitink & Veenhof, 1990:65) brei uit oor die afdraaipaaie wat veral te make het met die diskoers dat die teenwoordigheid van siekte aandui dat 'n persoon geen geloof het nie. Hierdie diskoers is die gevolgtrekking van die idee dat genesing geloof en verwagting veronderstel (Veenhof in Heitink & Veenhof, 1990:65). Dit is so dat geloof 'n rol speel, veral as Matteus 9:22 in aanmerking geneem word waar Jesus vir die vrou wat aan bloedvloeiing gelei het sê dat haar geloof haar gered het. 'n Verdere verduideliking hiervan word in Matteus 13:58 gevind, waar Jesus vir die gemeenskap van Nasaret sê dat daar geen wonderwerke gedoen sal word nie, omdat hulle nie glo nie. Die eerste dekonstruksie vind ek by Carrol (1995:137-

139) wat aandui dat geloof nie toegang tot genesing gee nie, maar dat genesing 'n gawe of geskenk van God is.

Eddy (1994:23) dekonstrueer geloof en heling verder en maak die opmerking dat geloof nie 'n magiese woord is om van siekte ontslae te raak nie. Die Griekse denke het bogenoemde denke versterk deur die liggaam as boos te sien en die siel as goed (Veenhof in Heitink & Veenhof, 1990:59). Die verstaan van geloof is belangrik, en geloof kan as vertrouwe in die redding wat God bewerk, beskou word (Eddy, 1994:23). Selfs Jesus se opmerking aan die blinde man, "Glo en jy sal sien", dui op 'n verstaan van wie God is (Eddy, 1994:23). Küng (1993:11) sluit by Eddy (1994:23) aan deur geloof en heling verder te dekonstrueer as vertrouwe wat nadenke, twyfel, bevraagtekening, en 'n mate van verstaan, insluit. Geloof sluit 'n verbintenis van die hele persoon in, nie net aan sekere stellings nie, maar aan die volle realiteit van God (Küng, 1993:11).

2.1.2 Diskoerse van sonde

Volgens Carrol (1995:137-139) is die kern van die Bybel se verstaan van heling God se heerskappy op aarde, vergifnis van sonde, en die lewe van oorwinning. Vir Carrol (1995:137-139) loop die verstaan van God se mag en genesing hand aan hand. God se mag word veral binne die bevryding van sonde, en die uitwerking van die bose op die mens, verstaan. Genesing het ook met persoonlike groei te make, wat by diegene plaasvind wat genees word, en diegene wat die genesings aanskou. Agter die genesings lê 'n verbintenis met 'n lewenswyse wat vir God aanneemlik is.

Die bron van algemene gesondheid is God se liefde vir die mens, en die mens se gehoorsaamheid aan God se opdrag. Heling sluit die hele mensdom, en al die verhoudings waarin mense staan, in. Wilkinson (1998:19) sê dat die woord **verhouding** 'n belangrike woord is, wat ten opsigte van heling gebruik

moet word. Heyns (1981:129-137) sluit hierby aan, maar brei daarop uit deur na die mens as sondige wese binne alle verhoudings, te verwys:

- Die verhouding tot God

Die mens se verhouding tot God is deur die sonde aangetas. Die mens is besig om hom teen God te verset, en sêlf koers en rigting aan sy lewe te gee, sonder God. Diegene wat dit wil doen, wil God se werk oorneem, en God speel. God se genade moet nooit onderskat word nie. God se genade bewaar diegene wat die kwaad betuel, en gebruik die mens, ten spyte van homself, tog vir die verwerkliking van Sy plan op aarde.

- Die verhouding met die naaste

Omdat die verhouding waarin die mens staan, deur die sonde aangetas is, is al die ander verhoudinge ook aangetas. Alle verhoudings raak die huwelik, die familiekring, politieke partye, en verskillende volke. Die kenmerke van hierdie verhoudinge is haat, naywer, rusie, oorlog, dominerings, uitbuiting, pligsversuim, agterdog en uitroeiing. Die verhouding met die naaste kan net slaag, indien die mens se verhouding met God reg is.

- Die verhouding met die self

Die mens is nie tevrede met wie hy is nie, daarom ly die sondaar aan hoogmoed en selfoorskating. Al die gawes en talente van so 'n mens staan uitsluitlik in diens van homself, want dit handel oor eie eer, aansien en verryking, en nie oor die eer van God nie. So 'n mens verander godsdiens in selfdiens.

- Die verhouding met die natuur

Selfs die aarde is deur die toedoen van die sonde vervloek (Gen. 3:17). Die aarde bring dissels en dorings voort, en in die sweet van sy aangesig sal die mens sy arbeid verrig. Met die sonde het die arbeid wat die mens moes verrig, ook sy roepingskarakter verloor. Daarmee raak die vreugde wat in arbeid opgesluit lê, verlore. Talle mense is arbeidsku, en vereis dat die samelewing vir hulle sorg. Natuuraanbidding en natuurverwaarlosing dui albei op die uitwerking van die sonde. Teenoor die chaos van die mens, staan die harmonie van die natuur, die orde en die wetmatigheid. Wie ná aan die natuur lewe, lewe ná aan God.

- Die verhouding met kultuur

Die kultuur word ook van God losgemaak, en tot eie eer en verheerliking geskep. Die mens, gemeenskap, volk en staat, bepaal die kultuur, en nie God se Woord nie. Die ontaarding van die kultuur word in Openbaring aangrypend deur Johannes as die stad van Babilon geteken. Die prestasie van kuns, wetenskap en tegnologie word as 'n antigoddelike mag geteken, waarin daar nie vir God en Sy diens ruimte is nie, maar waar die mens, as slaaf van sy eie handewerk, gedien word.

- Die verhouding met strukture

Selfs die strukture van die mens is met die uitwerking van die sondeval deurtrek. Die sonde in die hart van die mens, word in die strukture uitgebou, sodat daar van strukturele sonde gepraat kan word. Die koninkryksmens mag nie hiermee vrede hê nie. Nuwe strukture kan nie nuwe mense skep nie. Dit is nodig om die noodsaaklikheid én die heerlijkheid van die verlossing in die soenverdienste van Christus Jesus te sien.

Bavinck (1976:2) verwys na die skepping van God wat volgens Gen. 1:31 goed was. Toe die mens egter geskape is, het die toneel verander. Sonde het die wêreld binnedring: *“Bijna op hetzelfde oogenblik, als de schepselen rein en heerlijk voortkomen uit de hand van hun Maker, worden zij van al hun glans beroofd en staan zij bedorven en onrein voor zijn heilig aangezicht”* (Bavinck, 1976:2). Sonde dui op ‘n gebroke verhouding, ‘n ontkenning van die rigting waarin ons bestaan geskape is (Heitink, 1977:120). Die uitwerking van die sonde is duidelik in die wêreld sigbaar, deur middel van wanorde en disharmonie, duisternis, en ‘n lewe wat in die dood eindig. Heyns (1981:128) sluit hierby aan en verklaar sondaarwees as ‘n toestand waarin die mens verkeer en gee die volgende verklaring van sonde:

- Om jou doel te mis, en nie te bereik wat jy moes nie; om te misluk, te verongeluk, of gebreke te ly
- Om van die regte pad af te draai
- ‘n Ongesonde, innerlike gesindheid, byvoorbeeld opstandigheid, hoogmoed en selfoorskating
- Eiewillige bestemmingsverongelukking

Kennis van die sonde kan net uit die Skrif verkry word. God is nie net die een wat in die Ou Testament gesond maak nie, maar ook die een wat siekte stuur (König, 1986:84). Dit word soms eksplisiet, en soms implisiet beskryf (Eks. 4:11; 15:26; Deut. 7:15). Oor die algemeen word siekte in die Ou Testament as ‘n gevolg van die sonde beskou, maar dit word in Job bevraagteken (Carrol, 1995:130). Brown (1978:573) verstaan sonde as: *“...human failure from the transgression of a single commandment to the ruin of one’s whole existence”*.

Keet (1945:120) beskryf in sy leer oor die sonde dat sonde algemeen in die wêreld is, en dat die basiese veronderstelling in die wêreld is dat die mens ‘n sondaar is, en verlossing nodig het. Sonde is die teenstelling van die goeie, ‘n

ombuiging van die kragte wat God aan die mens geskenk het, en wat in 'n verkeerde, onwettige rigting neig (Keet, 1945:123).

Die Skrif leer dat die menslike geslag deur die sonde bedorwe is (Keet, 1945:123). Wat is dan die uitwerking van sonde op die mens se gesondheid? Sonde loop op die dood uit. Wat gebeur tussen die hede en die dood? Kan gelowiges se sonde siekte veroorsaak? Aan die vernietigende werking van die sonde het God self 'n grens gestel, daarom vernietig sonde nie die mens se persoonlikheid, sy gawes en talente nie. God hou die mens, ten spyte van sy sonde, steeds staande (Heyns, 1981:130).

Murray (1955:IX) voer aan dat siekte “n kastyding vanweë die sonde is”, en sien 'n verband tussen siekte en sonde. Siekte is die vrug van die sonde. Theron (1969:192), Pattison (1989:12) en Veenhof (In Heitink & Veenhof, 1990:17) lê ook klem op die verband tussen sonde en siekte, en die straf wat op sonde volg. Siekte moet enersyds as 'n voorbode vir die voltrekking van God se oordeel dien, maar andersyds op die chaosmag in die wêreld dui (Theron, 1969:195). Eddy (1994:495) verwys na die gebrek in die wêreld wat met die insette van satan te make het. Eddy (1994:495) stel voor dat daar aan God vasgehou moet word, as siekte en pyn op die gelowige se pad kom.

Die probleem van siekte en sonde kom na vore as Jesus in Markus 2:5 vir die jongman sê dat sy sonde vergewe is. Hierdie genesing word vertel om aan te toon dat Jesus die mag het om te vergewe. Siekte word nie noodwendig deur sonde veroorsaak nie, en daar is geen bewys dat sonde altyd die direkte oorsaak van siekte is nie (Müller, 1963:23). Dat daar egter gevalle is waar sonde siekte veroorsaak, is waar.

Heyns (1986:470) plaas die fokus op geestelike en liggaamlike gesondheid. Om gesond te wees, beteken volgens hierdie benadering, om die tien gebooie te gehoorsaam, om in 'n lewende verhouding met die Heiland te

leef. In Jesus verskyn die reddende God op aarde, om vir die mens 'n tyd van heil te laat aanbreek (Heyns, 1986:470). In die Bybel word ook 'n toestand beskryf waar siekte sal verdwyn, asook van Jesus wat siekte en sonde op Hom sal neem (Veenhof in Heitink en Veenhof, 1990:17).

2.1.2.1 'n Gevallestudie

Martie ('n fiktiewe naam) se storie laat my wonder wat die uitwerking van sonde op 'n mens se lewe is. Martie is in haar vroeë dertigs en het vir berading aangemeld nadat 'n psigiater depressie by haar gediagnoseer het. Aanvanklik was dit moeilik om met haar te praat, as gevolg van die sterk medikasie waarop sy was, en die sterk slaappille wat sy moes drink. Dit het in meer as een sessie 'n probleem veroorsaak, omdat sy aan die slaap wou raak.

Tydens die eerste drie sessies het sy vertel hoe die medikasie haar affekteer, en hoe sy sukkel om haar normale huistake te verrig. Tydens die drie sessies was die fokus die chaos in die huis, en hoe sy soms in woede-uitbarstings op haar kind geskree het. Haar verhouding met haar man was ook glad nie na wense nie. Sy het tydens die sessies na haar ouers en skoonfamilie verwys, en aangedui hoe hulle haar met hul gewoontes irriteer.

Na drie eenuursessies het Martie met 'n storie vorendag gekom wat dalk die oorsaak van haar probleme was. Sy het verleë vertel hoe sy haar man verkul het. Hulle was nog nie eers ses maande getroud nie, toe sy een naweek, terwyl haar man op 'n werkseminaar was, by 'n ander man betrokke geraak het. Die verhouding was van korte duur, maar gedurende dié tyd het sy twee keer by die man geslaap.

In die daaropvolgende sessies het sy opgemerk dat sy sonde gedoen het, wat haar verhouding met haar man, haar kind en die res van die familie versuur het. Haar probleem was dat sy nie wou glo dat die Here haar sonde kan

vergewe nie, en die gevolg daarvan was skuldgevoelens, haat, minderwaardigheid en depressie. Sy het die sonde teenoor die Here bely, maar telkens getwyfel of haar sonde vergewe was.

Op dié stadium van die berading was dit reeds sewe jaar na die insident, en ek het begin wonder wat die rede vir haar worsteling met vergifnis was. Was haar depressie die gevolg van haar sonde, of as gevolg van die verkeerde manier waarop sy oor vergifnis gedink het? Sy en haar man het stelselmatig uitmekaar gedryf. Wat dit nog erger gemaak het, was dat sy nie haar man daarvan wou vertel nie, maar die geheim verder wou bewaar.

Sy kon haarself nie so ver kry om verantwoordelikheid vir haar daade te aanvaar nie. Die pille wat die psigiater voorgeskryf het, moes die probleem oplos. As sy saans weer haar daade onthou het, het sy slaappille gedrink om eerder te vergeet. Sy het selfs vir skokterapie gegaan, maar sonder welslae. Dit het haar korttermyngeheue uitgewis, sodat sy nie kon onthou wat 'n maand of twee tevore gebeur het nie.

Sy het nie weer vir terapie gekom nie, maar ek het haar eendag raakgeloop en gesien dat sy baie beter lyk as toe sy vir berading gekom het. Ek het haar gevra wat die rede vir die beterskap was, en sy het my glimlaggend meegedeel dat sy geskei is, en dadelik beter geword het na die egskeiding.

Ek wonder oor haar diskoers van sonde, en haar sondebelydenis en vergifnis. Sou daar 'n unieke uitkoms gewees het, indien sy vergifnis aanvaar het?

2.1.3 Diskoerse van hoop

"Dis hopeloos", het die vrou wat voorheen 'n besigheidsvrou was, gemompel, terwyl sy in die pastor se spreekkamer gesit het. Haar voorheen

sprankelende gesig was onversorg, met donker kringe onder haar oë, wat die gevoel van hopeloosheid verder belig het. "Dit is nie die moeite werd om te probeer nie, want ek kan nie eers in die oggende opstaan nie. Ek sal nooit beter word nie, in elk geval nie gou nie."

'n Gevoel van hopeloosheid is een van die faktore wat siekte vererger, en depressie veroorsaak (Stone, 1998:143; Richardson, 2000:81). Die verhaal van die vrou sonder hoop, werp lig op die donker lens waardeur mense na die lewe kyk. Gevoelens van hopeloosheid is besig om toe te neem, en meer en meer mense kyk deur die uitsiglose lens van hopeloosheid na die lewe (Stone, 1998:143; Richardson, 2000:81).

Al hoe meer mense soek na kitsoplossings wat sielkundiges, psigiaters en genesers kan bied, maar kitsoplossings vestig nie hoop nie (Ulanov, 1998:3). Een van die redes hiervoor is die spanning tussen die stemme van hoop vanuit die godsdienst, teenoor dié van die sielkunde (Capps, 1997:139). Capps (1997:139) voer aan dat die twee dissiplines soos twee perde voor 'n strydwa is, die een trek soms links, terwyl die ander regs beur. Die gevolg daarvan is dat die drywer hom in 'n moeilike situasie bevind.

Ek verkies nie een dissipline bo die ander nie, maar ek vind wel meer aansluiting by dit wat die Bybel leer, en glo dat pastorale beraders 'n gebalanseerde beskouing oor die twee dissiplines moet hê. Grenz (2000:302) sluit hierby aan, en stel voor dat die teologie eerder vanuit die metafoor van hoop verstaan moet word, en daag teoloë uit om meer in terme van 'n unieke taal te dink.

Carson et al. (1988:159) dui dat daar 'n definitiewe verband tussen hoop en heling bestaan. Hoop verskaf aan die mens die wil om te leef, en is 'n konstruksie van toekomsgerigheid. Richardson (2000:75) hanteer hoop vanuit 'n

alternatiewe diskoers. Waar daar lewe is, is daar hoop. Waar daar 'n asem is, is daar hoop.

Die teenoorgestelde is ook waar: Waar daar hoop is, is daar lewe. Sonder hoop is mense dood, en daar is baie “dooie” mense in die wêreld. Vos (1999:506) sluit aan by die ervaringskonsep, en beskryf die teenwoordigheid van God as 'n metafoer van hoop. Die teenwoordigheid van hoop moet in die hede wees (Brueggemann, 1999:99). Hoop is ten diepste 'n hoop op God, want God is by die mens terwyl die mens ly, siek is, moedeloos is, in 'n gebroke verhouding beland, of treur. Hoop laat mense bid, en verwag dat God se koninkryk finaal sal kom. Sonder die ervaring van hoop, verval alles in wanhoop (Vos, 1999:507).

Vos (1999:507) steun die gedagte van Brueggemann (1986:73) dat God die bron van hoop is. Brueggemann (1986:73) verstaan Esegël 36 as die visie en interpretasie van die nuwe dinge wat God gaan uitwerk, na die gevalle toestand van die volk. Die teks openbaar ongelooflike hoop (Brueggemann, 1986:73).

God belowe dat Hy die volk uit die mag van die nasies sal red, dat Hy hulle bymekaar sal maak, om hulle na hulle land terug te bring, dat Hy skoon water sal gee, en hulle skoon sal maak. Dit hou alles met hul tuiskoms verband. Israel word weer vir God aanvaarbaar gemaak, omdat Hy hulle skoon was. Die gedeelte beklemtoon die volgende: 'n nuwe hart, 'n nuwe gees sal na vore tree; die hart van klip sal verwyder word, en 'n hart van vlees sal gegee word; God se Gees sal in die mense wees.

Richardson (2000:75) brei uit oor die geestelike aspek van hoop en die helende uitwerking wat dit op siek mense het. Hy bespreek die volgende vier dimensies van hoop:

1 Hoop as ervaringsproses

Hoop raak dinamies in tye van pyn, swaarkry en siekte. Daarom verduidelik Paulus in Romeine 5:4-5 dat swaarkry volharding kweek, en volharding egtheid van geloof, en dat egtheid van geloof hoop kweek.

2 Hoop as geestelike proses

Gebed, meditasie en begeleide verbeelding is hulpbronne wat gebruik word in die proses om hoop aan te wakker. Bybelse hoop is nie net hoop in uitkomst nie, maar hoop in God, soos byvoorbeeld in Ps. 42:5 waar die digter weer hoop en vertrouwe in God vestig.

3 Hoop as rasonele denkproses

Hierdie aspek is die algemeenste in die psigososiale navorsing. Dit is die maklikste om na te vors. As mense nie siekte kan hanteer nie, kan hulle ten minste hulle gedagtes daarvoor hanteer. Victor Frankl is 'n voorbeeld hiervan.

4 Hoop as verhoudingsproses

Familie, vriende en versorgers lewer 'n bydrae tot 'n siek persoon se hoop. Victor Frankl se vrou het sy hoop aan die lewe gehou, selfs al het hy nie geweet of sy nog lewe, of reeds dood was nie.

Brueggemann (1986:7) verstaan hoop vanuit Jeremia, Esegïel en Jesaja 2: *“These texts live and speak very close to the reality of God’s own Grief and hope which may, when we are faithful, be embraced as our own grief and hope.”* Hoop het met die toekoms as primêre dimensie te make (Lester & Stone, 2001:260-269). Brown (1976:238) sluit by die gesprek aan, en sien hoop as ‘n verwagting,

met 'n spesifieke objek van hoop. Brown (1976:238) verduidelik verder dat hoop ook met 'n wagtydperk, waarna iets in ontvangs geneem word, te make het.

Allen (1991:13) sluit hierby aan en verklaar dat hoop genesing aktiveer en mobiliseer, wat weer nuwe moontlikhede open. Grenz (2000:307) verduidelik hoop aan die hand van 'n metafoer. Ek is geïnteresseerd in die bydrae wat dit in die gesprek oor heling kan lewer. Grenz (2000:308) noem drie aspekte by 'n verstaan van 'n teologie van hoop, naamlik:

1 Spesifieke hoop

Hoop moenie generies wees nie, maar spesifiek. Om vir iemand te sê dat daar hoop in die toekoms opgesluit lê, dat persepsies verander moet word, en dat daar meer positief oor die lewe gedink en geleef moet word, is te generies van aard, en te vaag. Dit is ook generies van aard om te sê dat die toekoms moontlikhede inhou wat ontgin moet word.

Spesifieke hoop soek na die betekenis binne 'n spesifieke gemeenskap se verwysingsraamwerk van hoop. Die hoop wat Christene het, is 'n spesifieke hoop wat uit die Bybel op spesifieke situasies dui. Bybelse hoop is spesifieke hoop, vanuit 'n spesifieke toekoms. Dié toekoms word nie deur die Bybel as 'n moontlikheid nie, maar as 'n werklikheid, bespreek.

2 'n Eskatologiese hoop

Wat is die spesifieke hoop wat deel van die taal van pastorale terapeute vorm? Spesifieke hoop is eskatologies, en nie tydelik nie. Generiese hoop is wanneer daar na 'n kortstondige horison in die toekoms gekyk word, wat geen langtermyn hoop bied nie. As Christene hoop ons op God, en die toekoms wat deur God geskep word. Dit is nie kortstondige hoop nie, maar ewige hoop.

Hoe lyk die eskatologiese horison? Om dié vraag te beantwoord, het baie mense hulle na die sielkunde vir oplossings gewend. Dit is vir die Christen van belang dat hoop nie die toekoms self is nie, maar in die God van die toekoms. In Openbaring 21:5 sê God: "Kyk, Ek maak alles nuut".

3 'n Pessimistiese hoop

Om nader aan 'n begrip van die Christen se hoop te beweeg, gebruik Grenz (2000:309) die metafoor van 'n pessimistiese hoop. Die metafoor word gebruik om aan te toon dat hoop nie inherent in die mens aanwesig is nie, maar van God se daade afhang. Dit word in Markus 5, wat oor Jaïrus se dogtertjie, handel, geïllustreer. Jesus moes iets onbegryplik vir die mense doen. Hy moes 'n dooie lewend maak. Daarom berus ons hoop juis op die totaal onmoontlike en onbegryplike, want is die opstanding van die dooies nie ook 'n belofte van God wat in die toekoms op ons wag nie? Moet dit nie die grondslag van ons hoop wees nie? God gee telkens hoop in hopelose situasies, daarom is hoop die herinnering aan 'n spesifieke toekoms wat nog beleef moet word.

2.1.3.1 'n Verhaal van hoop

Die verhaal deur Elbie Lötter (2004), *Dis ek, Anna*, handel oor 'n storie van marginalisering. Tog het Anna weer sin in haar lewe gevind. Ek sluit hierdie aanhaling in om die teorie met 'n werklike lewensverhaal af te wissel. Hierdie verhaal bied ook 'n unieke blik op die siektetoestand, molestering. Die unieke blik word uit Anna se verhouding met God gebore.

“Anna se verhaal is my lewensverhaal...ek het nie my stiefpa vermoor nie. Ek wou. Alles in my het uitgeskree daarna, maar Christendogters doen net nie so iets nie. God het my voorgespring, hy is aan natuurlike oorsake dood...Vandag dank ek God daarvoor. Want, ja, Hy is daar vir ons, ja, Hy luister. As ons maar net met Hom wil praat, as

ons maar net wil vra. En so word ek een oggend wakker met die besef dat die verlede verby is, dat ek vorentoe moet kyk, moet aangaan. Ek besef dat ek nie alle mans kan wantrou net omdat één man my misbruik het nie. En die Here stuur 'n wonderlike man op my pad, wat my aanvaar net soos ek is, en Hy gee my twee pragtige kinders, wat die pyn van die verlede draagliker maak. Hy gee my die lewe waaroor ek altyd gedroom het. 'n Normale lewe. Ek is nie meer bang vir seks nie...ek praat met my kinders oor seks...Aan almal wat weet hoe dit is, wat weet hoe dit voel, wil ek sê: Sterkte! Ek dra almal van julle elke dag in my gebede op” (Lötter, 2004:195).

2.1.3.2 'n Gevangene met hoop

Naudé (1998:128) vertel die verhaal van 'n gevangene in 'n konsentrasiekamp wat toegelaat is om sy kitaar by hom te hou. Sy gees was vry, en sy vingers vaardig. Die gevangenes het altyd kom luister as hy musiek maak. Dan het hulle nuwe hoop gekry, en net so vreesloos soos hy gevoel.

Die kampowerheid het dit opgemerk, en die man verbied om te speel, maar hy het die volgende dag weer musiek gemaak. Die wagte was woedend, en het sy vingers afgekap.

Kort daarna was hy terug, en met verminkte hande het hy kitaar gespeel en gesing. Die wagte het die kitaar stukkend geslaan. Die volgende dag het hy uit volle bors gesing. Die gevangenes het dit gehoor, en hulle harte het weer vol hoop geskiet. Solank hy gesing het, was hulle gees net so vry en onoorwinlik soos syne.

Die kampkommandant was so kwaad dat hy die man se tong laat uitsny het. Dit was doodstil in die kamp. Tot almal se verbasing was die man die volgende dag weer terug. Op maat van musiek wat net hy kon hoor, het hy

begin dans. Een vir een het die gevangenes nadergekom, hande gevat en op dieselfde ritme begin wieg, hulle oë vol hoop, en hul harte vry.

Die wagte was magteloos.

2.1.4 Diskoerse van boosheid

Pattison (1989:15) meen dat bevryding van bose magte verdere navorsing nodig het. Christelike groepe is geïnteresseerd in die invloed wat die bose op mense uitoefen. Dit is nodig om die boosheid in die wêreld, en die invloed daarvan op die mens se gesondheid vanuit die teologie te evalueer. Soos alle ander diskoerse oor heling en siekte, moet die diskoerse oor demonologie ook uit die teologie geëvalueer word.

Eddy (1994:584) sien die verband tussen die bose en siekte deur die volgende verduideliking van satan te gee:

- Leuens in die lewe en gedagtes
- Die teenoorgestelde van die waarheid
- Siekte en die dood teenoor die lewe
- Bose gedagtes
- Die skepping van die mens volgens sy eie beeld

Scott Peck (1983:209) het antwoorde oor die duiwel, demoniese magte en bevryding gesoek. Deur gevallestudies in sy boek *People of the lie*, het hy oor boosheid begin wonder (Scott Peck, 1983). Na navorsing op die terrein, is sy gevolgtrekking: “*Genuine possession, as far as we know is very rare. Human evil, on the other hand, is common*” (Scott Peck, 1983:209).

Mense het soms bevryding nodig om van siektes te genees (Scott Peck, 1983:212). Ek gee 'n kort beskrywing van 'n proses van bevryding (Scott Peck, 1983:212).

Bevryding is wanneer daar weerstand teen 'n spesifieke siektetoestand gebied word. Bevryding word nie individueel nie, maar in spanverband gedoen. Deur gebed word daar op die krag van God in die helingsproses gefokus. Scott Peck (1983:212) beskryf hoe hy die teenwoordigheid van God tydens 'n bevrydingsessie aangevoel het, en beklemtoon dit dat hiërdie benadering slegs suksesvol is as gelowiges dit uitvoer.

Bevryding is geestelike oorlogvoering. Die sleutelwoord tydens bevryding is liefde. Bevryding het ook gevare, omdat magmisbruik altyd 'n moontlikheid is. Nog 'n probleem is dat bevryding aan breinspoeling kan grens, waar die siek persoon se denke gemanipuleer word. Ten spyte van kritiek meen Scott Peck (1983:213) dat bevryding wel vir sekere genesings nodig is, net soos wat 'n operasie vir sekere fisiese toestande, en terapie vir sekere geestestoestande nodig is. Bevryding moet egter eers toegepas word, as alle ander vorme van behandeling gefaal het (Scott Peck, 1983:215).

Die dekonstruksie van geloof wat Müller (2005) voorstel, wil ek na 'n dekonstruksie van die diskoers oor boosheid uitbrei. Die duiwelsuitdrywing wat in die Nuwe Testament beskryf word, word verstaan as bevryding van onderdrukking. Carrol (1995:137-139) wil veral die huidige diskoerse uitdaag.

Duiwelsuitdrywing word deur kerke en wetenskappe as deel van die antieke leefwêreld, en 'n metafoer van verlossing beskou. Pattison (1989:15) wonder waarom hierdie deel van heling geïgnoreer, of swak geïnterpreteer word. Boosheid het nie altyd met demoniese magte te make nie, maar kan op foutiewe bestuur in mediese kringe dui, of op die tendens om geestelike werkers as nutteloos af te kraak.

“It will certainly be unfortunate if the contemporary religious healing movement is allowed to monopolize the language of demonology unchallenged by perceptions and insights from other quarters, including critical Biblical scholarship” (Pattison, 1989:16).

Alle boosheid in die wêreld kan seker nie op die mens se rekening geplaas word nie (Heyns, 1981:136). In aansluiting by Pattison (1989:16) brei Heyns (1981:16) uit op die ontaarding in die strukture waarvoor die mens verantwoordelik is. Vanweë die sonde van die mens, word die strukture, soos God dit bedoel het, nie deur die mens aanvaar nie. God se strukture word voortdurend afgetakel, en die mens het in die plek daarvan magstrukture gebou om geestelike mag in God se plek te probeer kry.

Theron (1969:217) sluit by Heyns (1981:16) aan en opponeer die standpunt dat die duiwel siekte veroorsaak. Hy noem dit: “’n onskriftuurlike vereenvoudiging van die hele vraagstuk”.

Die mense van die antieke tyd het ’n ander denkraamwerk as die moderne mens gehad. Tog is daar ’n belangrike boodskap wat ons in die teologie moet hoor. Hierdie boodskap is dat die magte wat heling opponeer, ook die Wil van God opponeer. Jesus kom leer ons van ’n Vader wat gesond, en nie siek maak nie. Dit maak nie saak watter eksegetiese model ons gebruik om hierdie tekste te verstaan nie, die kern van die teologie is dat God heelheid vir die mens bewerk het, en steeds bewerk.

2.1.4.1 ‘n Persoonlike ervaring van boosheid

Joan is deur haar dominee na my vir terapie verwys. Met hierdie gevallestudie is ek nie besig met die voorstelling van ’n spesifieke diskoers nie, maar eerder met die oortel van ’n werklike gebeurtenis.

In ons eerste gesprek het sy verduidelik wat haar probleem is, en hoe sy met konflik en aggressie in haar gesin geworstel het. Die eerste sessie het hoofsaaklik oor haar huidige nood gehandel. In die volgende sessie het sy meer inligting oor haar verlede begin gee, en van al haar negatiewe ervarings met haar pa, stiefpa, ma en dié se kêrels vertel. Ek het dit as belangrike inligting beskou. Drie sessies het hieroor gehandel.

Hoewel haar afspraak vir bepaalde dae geskeduleer was, het ek haar aangemoedig om ekstra afspraak te skeduleer, indien dit nodig sou wees. Op 'n dag het sy gebel en gevra of sy my die middag kon kom spreek. Ons het 'n afspraak geskeduleer, en ek het soos gewoonlik uitgevra hoe dit gaan, en waarom sy my wou sien.

Ons het soos gewoonlik oor haar gesin gepraat, en sy het van haakplekke en nuwe konflikte vertel. Sy het vertel hoe sy vir berading na 'n toekomsvoorspeller en 'n heks gegaan het. Vir 'n paar oomblikke was ek stil, en het toe begin uitvra of sy by ander, soortgelyke aktiwiteite betrokke was. Sy het haar kop tussen haar hande vasgegryp, en gesê: “Jy wil nie weet nie.” Sy het begin vertel hoe sy reeds van skooldae af by satanisme, heksery en okkultebedrywighede betrokke was.

Terwyl sy gepraat het, het 'n klomp gedagtes deur my brein geflits. Wat moes ek hiermee doen? Hoe moet ek optree? Wat moet ek vra? Moet ek duiwels uitdryf? Wat gaan volgende gebeur?

Op 'n stadium het sy vir my gesê dat haar hande sopnat gesweet was. Die volgende oomblik het sy op 'n vreemde wyse na my gekyk. Haar oë het donkerder verkleur, en ek kon dit nie glo nie. Ek het lam gevoel. Ek het vir krag en beskerming gebid, en toe dit verdwyn, kon ons rustig verder gesels. Ek kon nie glo wat ek ervaar het nie.

Toe sy ophou praat, het ek haar gevra of sy gesond wou word. Sy het bevestigend geantwoord. Ek het haar van God, Jesus, sonde, vergifnis en die ewige lewe vertel, en gevra of sy al die Here as haar persoonlike Verlosser aangeneem het. Sy het gesê dat sy wel die Here aangeneem het, maar nie werklik kon onthou wanneer en waar nie. Ek het haar gevra of sy die Here nou as Verlosser wou aanneem, waarop sy weer bevestigend geantwoord het. Ek het 'n bekeringsgebed vir haar gebid, en daarna gesê dat sy haar sondes voor God moet bely, om vergifnis daarvoor te ontvang. Sy het dit gedoen, en in tranes uitgebars. Ek het uit 1 Johannes bevestig dat haar sonde vergewe was.

Toe sy haar oë oopmaak, was dit vol tranes, maar met 'n sagte uitdrukking, en ek het besef watter uitwerking okkultiese en sataniese aktiwiteite op haar gehad het. Toe ek haar vra hoe sy voel, het sy gesê dat sy lig voel, asof 'n las van haar afgeval het. Sy het vir die eerste keer sedert ons met terapie begin het, geglimlag.

My persoonlike ervaring van boosheid het nege jaar nadat ek in die bediening gekom het, plaasgevind, en ek het gesien hoe sondebelydenis en die verkondiging van vergifnis die boosheid in iemand se lewe verbreek het.

2.1.4.2 The devil and miss Prym

Paulo Coelho (2000) beskryf in *The devil and miss Prym* die eeu-oue stryd tussen goed en kwaad. Volgens die verhaal is die mens geskape om die goeie in die lewe te verteenwoordig. Mettertyd word dit egter duidelik dat die mens juis die teenoorgestelde verteenwoordig: Die mens word 'n instrument van die bose (Coelho, 2000:viii).

Coelho (2000:viii) trek die verband na die tuin van Eden deur waar die mens 'n wonderlike voorreg beleef het. Slegs een item was in die tuin verbode:

van die boom van goed en kwaad mag daar nie geëet word nie. Die slang het gekom en geglo dat sy kennis belangriker as 'n lewe in die paradys was, en dat Adam en Eva ook hierdie kennis móés hê. Nadat Eva van die vrug geëet het, kon die mens tussen goed en kwaad onderskei (Coelho, 2000:ix). Die eertydse balans in die paradys was verbreek. Die eerste huwelikspaar is uit die tuin gejaag, en het 'n vloek gedra. Tussen hierdie twee pole beweeg die mens gedurig tussen goed en kwaad.

En nou is die vraag: Watter keuse sal die mens uitoefen? Sal die mens die goeie, of die slegte kies? Die uitdaging wat Coelo (2000) aan die mens stel, is om 'n alternatief te kies, om die moed te hê om anders te wees. En die alternatief is die goeie, die lig!

2.1.5 *The wounded healer* – oor lyding en heling

Die manier waarop ons na pyn kyk, bepaal hoe ons pyn ervaar (Yancey, 1990:19). Yancey (1990:19) gaan verder en noem voorbeelde van hoe mense pyn ervaar - onder andere sterf mense as gevolg van kanker, hongersnood, die verlies van 'n lewensmaat, oorlog, en dies meer. Pyn is egter die probleem. "*The problem of pain represents a profound riddle...They are problems like...the loss of youth, an ulcerous throat, the prospect of a new marriage gouged by death, the paralyzing fear of the unknown*" (Yancey, 1990:20).

Die gesprek oor lyding veronderstel dat die gedagtes, emosies of liggaam van die mens deur 'n trauma van die een of ander aard is (Wolfreys, 1998:178). Heyns (1986:494-496) gee aandag aan die buite-Bybelse denke oor lyding. Hier word lyding as 'n illusie, 'n waarskuwing, 'n natuurlike verskynsel, of 'n straf beskou, en hou dit verband met die stryd tussen goed en kwaad. Laastens word dit as 'n verdwynende verskynsel beskou, wat voor die tegnologiese ontwikkeling swig.

Küng (1993:92) sluit by Nouwen (1979) aan, en verwys na die *Suffering servant of God* wat te midde van lyding moet weet dat God altyd teenwoordig is. Strukture en omstandighede is meestal die oorsaak van lyding. Heyns (1986:496) sluit hierby aan, en fokus op die lyding van Jesus as vertrekpunt, om die lyding van mense te verstaan. Die verhaal van Nouwen (1979) bied 'n perspektief op lyding, wat nie uitgelaat kan word nie. Die boek *The Wounded Healer* is van toepassing op die pastor se eie verstaan van lyding en gebrokenheid.

Nouwen (1979:81) verwys na die pastor as die verwonde geneesheer. In storie ses van hoofstuk twee, is die diskoers gehoor dat siek mense swak is. Die *Wounded Healer*-metafoor belig die diskoers op 'n alternatiewe wyse, naamlik dat dit in orde is om siek te wees. Nouwen (1979:81) vertel die verhaal waar die mens op die Messias wag, en probeer die vraag beantwoord: "Hoe sal ons Verlosser kom?"

"Rabbi Yoshua ben Levi came upon Elijah the prophet while he was standing at the entrance of Rabbi Simeron ben Yohai's cave...He asked Elijah, 'When will the Messiah come?' Elijah replied,

'Go and ask him yourself.'

'Where is he?'

'Sitting at the gates of the city.'

'How shall I know him?'

'He is sitting among the poor covered with wounds. The others unbind all their wounds at the same time and then bind them up again. But he unbinds one at a time and binds it up again, saying to himself, 'Perhaps I shall be needed: if so I must always be ready so as not to delay for a moment' (Nouwen, 1979:81-82).

Dié storie suggereer dat die pastor self 'n gewonde tussen ander gewondes is, maar die verskil is dat die pastor gereed is om ander gewondes te help. Die wonde van die pastor is nie 'n skande nie, maar word juis die bron van genesing van ander (Nouwen, 1979:83). Nouwen (1979:83) noem twee wonde wat pertinent in die lewe van die pastor gevind word: persoonlike eensaamheid, en professionele eensaamheid. Die wond van eensaamheid is diep, omdat die beroep van 'n pastor hom uit die samelewing stoot.

Nouwen (1979:87) vra tereg: "*How can wounds become a source of healing?*" Hy stel dan voor dat die *Healing minister*-metafoor (Nouwen, 1979:87) gebruik word. Hiermee word nie bedoel dat die pastor voortdurend oor eie pyn en siekte moet praat nie, maar eerder dat die pastor homself as deel van die menslike bestaan moet sien, en moet besef dat sy eie wonde en siekte iets van die groter verhaal, waarvan hy deel is, vertel.

Nouwen (1979:89) stel dit dat die *Healing minister*-metafoor deur die woord **gasvryheid** verstaan kan word. Die woord suggereer die pastor se betrokkenheid by ander, sonder dat die eie verhaal hom blind en doof vir die ander persoon se pyn of siekte maak. Dit behels onttrekking, op so 'n wyse dat die ander persoon welkom, gemaklik en spontaan voel om sy verhaal te deel. In die woorde van Nouwen (1979:91):

"...we can be free to let others enter into the space created for them and allow them to dance their own dance, sing their own song and speak their own language without fear. Then our presence is no longer threatening and demanding but inviting and liberating".

Om op so 'n wyse gasvry te wees, maak dit 'n bediening van heling, want dit verwyder die illusie dat genesing aan 'n ander mens gegee kan word. Dit is helend van aard, omdat dit nie pyn en siekte wegneem nie, maar omdat dit uitnoui om die pyn en siekte te kom oorvertel. Dit bevraagteken ook die diskoers

dat die pastor genesing moet bewerk, of as iemand gesien moet word wat pyn verwyder. *"Perhaps the main task of the minister is to prevent people from suffering for the wrong reasons. Many people suffer because of the false supposition on which they have based their lives"* (Nouwen, 1979:93).

2.1.5.1 Sop vir die sieke

As kind het my ma altyd vir ons sop gemaak as ons siek was. Sop het altyd op die hakke van siekte gevolg. Ek het dit weer onthou, toe ek Aucamp (1991) se verhaal, *Sop vir die sieke*, gelees het. Hierdie verhaal het my weer aan die praktyk van versorging laat dink. In aansluiting by Nouwen (1979) se beskrywing van gasvryheid vertel Aucamp (1991) 'n verhaal van 'n jongman se gasvryheid wat op unieke uitkoms uitloop.

Tant Rensie was 'n baie moeilike vrou, wat op Klipkraal in die Karoo gewoon het. Sy was nie 'n gasvrye vrou nie, en wou nie met mense meng, of met hulle praat nie. "Geen hulp wou sy van buite hê nie" (Aucamp, 1991:88). Sofietjie, haar huishulp en lewenslange oppasser en vriendin, was vir haar genoeg. Selfs toe tant Rensie siek word, het nie een familielid kom kuier nie.

Wat die mense van Klipkraal ontstel het, was die intieme verhouding wat tant Rensie met Sofietjie gehad het. Een aand het Steve se ma, wat 'n distrikverpleegster was, hom met sop na tant Rensie gestuur. Steve het daardie middag iets besonders ervaar van dié twee mense waaroor die dorpenaars so geskinder het.

"Daardie middag het nou nog vir my iets tydeloos, soos oomblikke van openbaring altyd iets tydeloos het. Deur die groen gordyn in tant Rensie se kamer, het die lig koel, soos in 'n akwarium, geval. Onverwags het jy rose geruik – in die vertrek, of buite in die tuin? Dit moes in die vertrek gewees het: 'n swaar reuk, swoel en amper soos verval. En skielik het ek geweet dat tussen dié twee

mense 'n geneentheid bestaan wat buite my begrip lê. Ek was draadstyf gespan, want ek wou met my intuïsie verder dring as wat my jare toegelaat het. Sofietjie is voor tant Rensie dood...Tant Rensie wou Sofie in die tuin voor haar huis begrawe. Dit wou die dorpsraad nie toelaat nie...of Sofietjie nie tussen die witmense begrawe kan word nie...'n donderbui het haar oorval. En dit het tant Rensie se einde beteken: sy het longontsteking gekry...Haar testament was koddig. Die dorp kan al haar geld vir 'n hospitaal kry, het sy gesê, maar op een voorwaarde: sy wou langs Sofietjie lê. Klipkraal het 'n mooi hospitaal vir 'n klein dorpie, maar iemand, sê die sendeling, iemand moet tog vir daardie graftes sorg” (Aucamp, 1991:91).

2.1.6 Die diskoers van die kerk

Die bediening van genesing is deur die kerk agterweë gelaat (Allen et al., 1991; Lederle, 1986:120; Wilkinson, 1998). Volgens die outeurs is genesing deur die kerke in die hande van die mediese wetenskap oorgelaat, terwyl die kerk die siekes net besoek en ondersteun het. Allan et al. (1991:3) meen dat die kerk steeds 'n groot rol in genesing moet speel, en bied die volgende uitdagings aan die kerk:

1 Die kerk as gestuurde genesers wat die evangelie verkondig

Hiermee verduidelik Allen et al. (1991:6) dat die gelowiges in die kerk deur God gestuur is om in die wêreld in te beweeg, en agente van genesing te wees. Die kerk het enersyds die taak om die evangelie aan die wêreld te verkondig, maar andersyds om mense te genees. As Jesus tydens sy aardse bediening soveel moeite met die genesing van siekes gedoen het, is dit ook die rol van die kerk. Allen et al. (1991:6) verwys na Lukas 7:22 waar Johannes twee van sy volgelinge na Jesus toe stuur om oor Jesus se identiteit uit te vra. Op die vraag of Jesus die één is, en of 'n ander een verwag moet word, verwys Jesus na die blindes wat sien, die lammes wat loop, melaatses wat gereinig word, dooies wat

opgewek word, en die evangelie wat aan die armes verkondig word. Vir Allen et al. (1991:7) is genesing 'n teken dat die Here naby gekom het, met die fokus op bekering as genesing.

2 Genesing van die totale mens

Om die probleem verder te omskryf, gee Allen et al. (1991:11) aandag aan die kerk se verstaan van die totale mens. Die kerk kan aandag aan die mens se psigiese, geestelike en fisiese aspekte van menswees gee. Hoop is die voertuig wat die dimensies van die mens in beweging bring en hou.

Die uitdaging is om gestuurde genesers te wees wat die evangelie verkondig. Die kerk bestaan uit mense wat deur God verlos en van hulle sonde bevry is. Lidmate is mense wat geroep is om die evangelie uit te dra. Die doel van die gestuurdes is om 'n bediening van genesing te vestig. König (1986:79) meen dat genesing 'n integrale deel van verlossing is.

"Health and healing are an integral part of the gospel, are present throughout the Bible and have always been a concern of the church. The Christian understanding of health derives from the Christian belief about God's plan for salvation. Health is the harmonious and balanced relationship of the spiritual, physical, mental, social and economic aspects of a person, in harmony with God and with the natural environment...Salvation is the means by which sinful and fallen men and women are able to return to the wholeness which God desired for them when He created them in his own image" (Ram in Allen et al., 1991:99)

Wilkinson (1998:293) gee vier aspekte uit die Nuwe Testament waarmee die kerk rekening moet hou:

- Gebed is die fondasie van Christelike genesing. Gebed vir siekes word deur tekste soos Handeling 9:40 en 28:8 aangemoedig, waar daar vir die sieke in sy teenwoordigheid gebid word, maar daar is ook sprake van gebede waar die bidder nie by die sieke was nie, soos byvoorbeeld in Markus 7:24-30 en Lukas 7:1-10. In die laasgenoemde geval genees Jesus oor 'n afstand. Die kerk het hieruit geleer dat daar vir siekes gebid moet word, of dit in hulle teenwoordigheid is of nie.
- Die Woord is die kern waaruit die kerk genesing moet hanteer en verstaan.
- Aanraking (die oplegging van hande) was sedert die vroegste tye deel van genesing. Dit dui op simpatie vir die siek persoon, en verkondig geloof in Jesus.
- Die gebruik van medisyne en kruie moet deur die kerke aanvaar word as 'n wyse waarop die Here werk.

Die kerk het die verantwoordelikheid om 'n plek van genesing te wees, maar ook om lidmate op te lei, en toe te rus om genesing vanuit die Woord te verstaan. 'n Voorbeeld hiervan is Wolf-Dieter Hartmann (1997:101) wat voorstel dat die kerk die plek moet word wat lidmate oplei en toerus. Hartmann (1997:101) verdeel die fases van opleiding en terapie soos volg:

Vorbereiding	*	Fokus op God
	*	Verstaan van verhouding met God
	*	Versterking van geloof in en hoop op God
Ontmoeting	*	Dit wat die kliënt in die spreekkamer inbring
	*	Die bou van 'n terapeutiese verhouding
	*	Fokus op die probleem, en analise van die situasie

- Stilte voor God
- * Stilwording voor God, stilte as metafoor
 - * Kliënt en terapeut wat na God luister
 - * Bewuswording van God se boodskap

Gesprek oor God se lering

- * Deel God se antwoorde met mekaar.
- * Volg God se riglyne.
- * Maak keuses.
- * Bemagtig kliënt om keuse te maak.

- Gebed
- * Beseël besluit in gebed saam met God.
 - * Fokus op die gawes van die Gees.
 - * Spreek seën oor die kliënt uit.

- Integrasie
- * Fokus op die betekenis van die belewing.
 - * Kennis van die probleem.
 - * Bewuswording van oorsprong van die probleem
 - * Huiswerk

- Finale stappe
- * Neem notas.
 - * Plaas die konsultasiesessie in God se hand.

Die rede waarom ek graag hierdie stem wil laat hoor, is nie om die stem van Hartmann (1997:101) tot die absolute te verhef nie, maar eerder omdat dit iets weergee van dit wat die kerk werklik moet doen. Hoeveel pastors kan mense deur die Woord, in afhanklikheid van die Heilige Gees begelei? Die kerk is die plek waar heling moet plaasvind, en daarom moet die kerk begin wonder waarom dit nie in kerke plaasvind nie. Indien dit wel plaasvind, moet die vraag gevra word of dit werklik heling was wat plaasgevind het.

Iets van God se direkte betrokkenheid by die terapeutiese situasie, word in hierdie stem verwoord. Vir my gaan dit nie soseer oor die verskillende fases wat Hartmann (1997:101) hanteer nie, maar oor die beginsel van God se teenwoordigheid, en die gedagte dat heling iets is wat deur enige Christen gefasiliteer kan word.

Hartmann (1997:102) plaas veral die klem op dekonstruksie en terapeutiese faktore wat in die Bybel na vore kom. Hy fokus ook op die hantering daarvan in 'n terapeutiese situasie. Die hoofdoel in enige terapeutiese proses is om 'n vaste verhouding met die Here te vestig, en dissipelskap daaruit te laat voortvloei. Dit bemagtig die lidmaat om vanuit 'n eie verhaal van siekte deel te word van God se verhaal wat op 'n roeping uitloop, en wat weer hoop en 'n toekomsvisie meebring.

Gerkin (1997:92) verstaan die kerk as die plek waar versorging tot uitdrukking kan kom, en noem die bewuswording hiervan **'n nuwe ontdekking**. Die primêre plek waar mense mekaar versorg, is waar die volk van God bymekaar kom. Gerkin (1997:92) beweer dat dit waar was vir die vroeë kinders van God, en dat dit vandag steeds waar is. Hy maak die volgende opmerking: *“From very early in the life of the Israelite people, images, themes and narratives appeared that held before the people their obligation to care for one another and for the stranger in their midst”* (Gerkin 1997:92).

2.1.7 Diskoerse van gebed

Gebed is soms die laaste uitweg wat siek mense vir heling volg, veral diegene wat in pyn en lyding verkeer (Parker, 1997:205). Gebed is een van die sleutelbegrippe in versorging wat nie onderskat en weggelaat kan word nie. Die moontlikheid van wonders in die hede, is nie uitgesluit nie. Vir God is niks onmoontlik nie. Gebed skakel nie medisyne en dokters noodwendig uit nie. Ons

moet egter nie net oor die wonders opgewonde raak nie, omdat die verlossing van die siel, 'n groter wonder as die genesing van die liggaam is (Marais, 1997:23).

Brown (1975:855) verstaan gebed as vra, kniel, pleit en klop. Gebed is gewoonlik die mens se gesprek met God in tye van nood. Hesselink (1997:29) hanteer die verstaan van gebed uit die Onse Vader-gebed. Die Here herinner ons baie daaraan dat ons enige tyd tot Hom kan nader. Die fokus word op die manier daarop geplaas dat God die mens versorg.

Die Here versorg, en dit is die Here wat heling bewerk. Hy doen dit deur die gebed in geloof (Jak. 5:14-15), en die krag hiervan lê nie in formules of rituele nie, want dan het ons met okkulte of magie te make (Marais, 1997:31). Murray (1955:21) sluit by die gebruik van Jakobus 5:15 aan, en noem dit die geloofsgebed. Murray (1955:21) hanteer twee vrae oor hierdie gedeelte:

- 1 Verwys die apostel na gebed, met of sonder die gebruik van middels?
- 2 As dít die bedoeling van die apostel was, beteken dit dat medisyne uitgesluit is?

Murray (1955:21) antwoord dat die vroeë kerk dalk nie al die medisyne en middels, soos ons dit vandag het, geken het nie, maar goed bekend was met genesing, na die uitstorting van die Heilige Gees (Hand. 4:30; 5:15,16). Dit is duidelik die bedoeling van die apostel dat die gelowiges van sy tyd net op die geloofsgebed moes fokus, en genesing sonder geneesmiddels moes verwag.

Op die tweede vraag antwoord Murray: “Nee, glad nie. Die ondervinding van baie gelowiges was dat God dikwels op die geloofsgebed, seën op die gebruik van medisyne gegee het, wat dit 'n kragtige geneesmiddel gemaak het (Murray, 1955:22). Theron (1969:379-381) verstaan die verwysing na Jakobus 5

as 'n oproep om gelowig te bid, en om diegene wat in siekte gedompel is, pastoraal te versorg. Verder merk Theron (1969:381) op dat die fokus op geestelike versorging val, en dat dit aandag moet geniet.

Heyns (1986:471) beskou gebed nie as 'n monoloog, of 'n mistieke onderhoud met 'n denkbeeldige wêreld van die gees nie. Gebed is eerder die gelowige antwoord van die mens op die Woord van die lewende, persoonlike God (Heyns, 1986:471). Heyns (1986:471) beskou gebed as die antwoord op die Woord van God. Die kenmerke hiervan is aanbidding, verheerliking, lofprijsing, danksegging, smeking en versugting, worsteling en vertwyfeling, in ooreenstemming met die wil van God.

'n Unieke storie van heling en gebed, is dié van Wallie da Silva, by wie ek die voorreg gehad het om Hebreeus te leer, en saam met hom in die M.Th.-klas (Pastorale gesinsterapie) te wees. Ek maak van Müller (2005) se vertelling gebruik oor Wallie se betrokkenheid in die klas, die diagnose dat hy 'n breintumor gehad het, en die ses veselperskes, as 'n verhaal van dekonstruksie.

“Op sy kenmerkende manier het Wallie sy hantering van hierdie ernstige krisis vir ons met 'n mango-beeld verduidelik. Hy het gesê dat hy dit vir ons op 'n 'Portugese manier' wou verduidelik' (Wallie was gedeeltelik van Portugese afkoms).

'Waar ek altyd gedink het dat ek nog so twintigduisend mango's in my lewe sou kon eet, moes ek nou agterkom dat ek dalk nog net ses oor het. Dit beteken dat ek elkeen nou ten volle moet geniet.'

Hierdie pragtige beeld het my diep getref. Dit is wat ek as gereformeerde spiritualiteit sou beskryf. Wallie het nie met wonderwerke en gebedsverhoring gesmous nie. Hy het nie allerhande vroom praatjies gemaak nie, maar het sy situasie aanvaar, en die beste daarvan gemaak. As God dan vir hom nog net ses mango's sou gee, sou hy elkeen daarvan

terdeë geniet. Hy was nugter genoeg om te weet dat hy dit as 'n gegewe sou moes aanvaar, indien die spesialis vir hom sou sê dat hy 'n aggressiewe en gevaarlike kanker het. Intussen sien hy hoe die Here hom met nog 'n paar mango's begenadig, en daaroor is hy dankbaar, en gaan hy elkeen geniet."

Hierdie opregte, maar nugter spiritualiteit kom in nog 'n storie wat Muller (2005) vertel, na vore. 'n Sekretaresses by die departement het vir Wallie gesê dat sy vir hom bid, en glo dat hy heeltemal gesond sou word. Daarop het hy geantwoord dat gesondheid en die lewe nie die belangrikste is nie, en grappenderwys bygevoeg: "Sê nou ek kry nog meer van die lewe, maar ek verloor dalk die ewige lewe?" Die sekretaresses het daarop geantwoord: "Bid jy maar soos jy dink die beste is, maar ek gaan bid soos ek wil!".

2.1.8 Geloofsgenesingsdienste as diskoers

Ek wil nie breedvoerig op die onderwerp van genesingsdienste ingaan nie, omdat ek nie die gedagte van genesingsdienste steun nie (volg argumente in hoofstuk 1). Ek stem met König (1986:88) saam:

"...the painfull fact that faith healing campaigns do little or nothing to relieve the hard forms of human need and suffering...People naturally begin to doubt whether the large number of soft healings are genuine, or whether most of them are the product of suggestion or emotionalism."

Geloofsgenesingsdienste word normaalweg gemotiveer deur die beginsel dat die duiwel siek maak, en dat God die groot Geneesheer is wat almal wil genees. "When observing the significance of faith-healings we must be mindful that the term is not a pastoral instrument which can be used arbitrarily to lengthen or shorten leg" (Vos, 1986:97).

Die gevolgtrekking wat Vos (1986:99) maak, is dat alle mense nie gesond gemaak sal word nie. Dit is waarom Jesus nie almal tydens Sy aardse bediening gesond gemaak het nie. 'n Klomp mense het siek in Bethesda gelê, maar Jesus het net een gesond gemaak (Joh. 5:1-17).

Jesus het nie van plek tot plek beweeg om genesings te doen nie, maar wel om die koninkryk van God te verkondig (Theron, 1969:446). Verder genees Jesus die mense wat na Hom toe kom, of dié wat na Hom gebring word. Geloofsgenesers dink dat hulle oor die gawe van gesondmaking beskik, en bepaal dan self wanneer mense gesond gemaak sal word. Die gawes van die Gees werk nie so nie (Marais, 1997:25).

Marais (1997:26-28) brei verder uit en gee die volgende kenmerke van genesingsdienste:

- By genesingsdienste word daar nie met die spesifieke werking van die Heilige Gees rekening gehou nie. Dit veroorsaak mislukking en teleurstelling.
- In baie gevalle is die genesings by sulke dienste gedeeltelik of tydelik van aard. Die sieke kan dalk beter hoor of sien, maar dit is gewoonlik van korte duur. Die gees van die sieke is gestimuleer, maar die genesing het nie werklik plaasgevind nie.
- In werklike Bybelse genesings is die siekes dadelik genees. Die vrou wat aan bloedvloeiing gely het, is dadelik genees (Mat. 5:29); die tien melaatses is al lopende genees, nog voordat hulle by die priesters uitgekom het (Luk. 17:14-18).
- Die ervarings is meestal emosioneel van aard, as gevolg van manipulasie, net om later te ontdek dat die genesing nie plaasgevind het nie.
- Rug- en beenbeserings is van die populêre genesings, maar X-strale daarna toon dikwels geen verskil nie.

- As die teleurstelling, verwarring en hartseer van sulke byeenkomste in aanmerking geneem word, is ons verplig om te sê dat dit meer kwaad as goed doen.
- Die genesings wat wel plaasvind, moet toegeskryf word aan die grootheid van God, wat Hom ten spyte van ons optrede, nogtans oor 'n bepaalde mens ontferm.

Ek sluit af deur na die bevinding Theron (1969:447) te verwys: “Wanneer gebedsgenesing (egter) by genesingsdienste geadverteer word vir almal, (is) dit inderdaad meer as wat Christus self gedoen het en kry die aanbod van genesing universele aksent waarvoor geen Skrifgrond bestaan nie”.

3 Gevolgtrekking

In hierdie hoofstuk het ek 'n teologie van heling as uitvloeisel van die verhale in hoofstuk twee beskryf. Dit is belangrik om die teologie met die postmodernisme in verband te bring. Hoofstuk vier dra die stem van alternatiewe, terwyl die stemme in hoofstuk twee diskoerse oorgedra, en die teologie betekenis gegee het.